עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ב מהל' שגגות הלכה א סמג עשין ריז:
כד ב מיי' שם פי"ח הלכה א:
ג [מיי' שם פי"ד הל"ג]:
כה ד מיי' שם פי"ג הלכה א:
כו ה מיי' שם פי"ה הל"ח:
כז ו עיי' בהשגות בפיי' שם הל' ז ובכ"מ שם ובמוריס:
כח ז מיי' פי"ג מהל' סנהדרין הל' ה ופי"ג מהל' מלכים הל' ז:

למן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחלה הוי אומר זו עבודת כוכבים והא אמר מר ⁽ᵃ⁾עשר מצות נצטוו ישראל במרה ⁽ᵇ⁾(דכתי' והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך) אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: **מתני'** אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה ומביאים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה איזו היא מצות עשה שבנדה פרוש מן הנדה ומצות לא תעשה אל תבא על הנדה: **גמ'** מנא הני מילי דצבור לא מחייבי קרבן בעלמא ויחיד אשם תלוי נמי לא אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר ואשם בחטאת ובאשם תלוי ונאמר ואשמו בצבור מה ואשם ביחיד בחטאת קבועה אף ואשמו בצבור בחטאת קבועה ומה צבור בחטאת קבועה אף אשם תלוי נמי אין בא אלא על ספק חטאת קבועה אמרי אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה דנין (אשם מן אשמו) ואין דנין אשם מן יאשם ומאי נ"מ והא תני דבי רבי ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נילף מן ואשם מטומאת מקדש וקדשיו דכתיב והוא טמא ואשם אמר רב פפא דנין ואשם ומצות ה' מן ואשם ומצות ה' א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ונילף ואשם ונשיאת עון מן ואשם ונשיא' עון אלא אמר ר"נ בר יצחק דנין ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה מואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ואל יוכיח שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו שלא נאמר בהם ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה: **מתני'** אין חייבין על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו והנשיא כיוצא בהם דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול שהמלך לא דן ולא דנין אותו [לא מעיד ולא מעידין אותו]: **גמ'** אמר עולא מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר קרא והיה כי יאשם לאחת מאלה כל שמתחייב באחת מתחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחיי' בכולן ואימא מתחיי' באחת מהן ואע"פ שאין מתחיי' בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא דתניא היה רבי ירמיה אומר נאמר

לא

למען היום וגו'. הכי משמע את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דזו עבודת כוכבים ומנין שזו עבודת כוכבים מדכתיב בהדי' למן היום אשר צוה ה' והלאה שאר מצות והלאה כלומר מכאן ואילך לדורותיכם איזו היא מצוה שנאמרה בתחילה הוי אומר זו עבודת כוכבים דכתיב בתחילת עשרת הדברות (א) אנכי ולא יהיה לך דהיינו עבודת כוכבים: (י) **מצות נצטוו במרה.** דהיינו קודם מתן תורה אלמא עבודת כוכבים לא נאמרה תחלה: **מחוורתא כדשנינן מעיקרא.** כדברי ר' יהושע בן לוי או כדברי רבי: **מתני' אין ב"ד חייבין קרבן על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.** דהיינו טומאת מקדש וקדשיו עשה שבמקדש וישלחו מן המחנה כל צרוע (כ) לא תעשה ולא יטמאו את מחניהם (ל) שאע"פ שהוא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת הואיל ואין שגגתו חטאת קבועה אלא קרבן חטאת עולה ויורד הלכך פטור לגמרי כדמפרש בגמרא. והאי דקתני אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש לא קא איירי בכהן משיח כלל משום דהוי פלוגתא דר"ש ור"ע ר"ע לא פטר ליה מפר על טומאת מקדש וקדשיו ור"ש פטר ליה לגמרי כדמפרש בגמרא בסוף פירקין (ט:): **ואין מביאין.** יחידין: **אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.** דאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה כדמפרש בגמ' אבל בב"ד לא איצטריך למיתנא אין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי אין ב"ד מביאין אשם תלוי אפי' במקום ספק חטאת קבועה כדאמרי' בריש פירקין (ז.) משיח בפר ואין מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי (מ) וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שמעלתו ושגגתו שוה יצא משיח ומנלן דאין חטאתו ושגגתו שוה דכתיב לאשמת העם (נ) הרי משיח כצבור דצבור צריכין העלם דבר עם שגגת מעשה לפיכך ליתו באשם תלוי הלכך כי איצטריך אין מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש כגון ביחיד דעלמא: **אבל חייבין.** ב"ד על עשה ועל לא תעשה שבנדה דהוי זדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה ומביאין יחידים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה משום דהוי ספק חטאת קבועה: **אל תבא על הנדה.** דכתיב (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב: **פרוש מן הנדה.** כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש דכתיב (ס) והזרתם את בני ישראל כדמפרש בגמרא במסכת שבועות בפרק ידיעות הטומאה (דף יח:): **גמ' מנא הני מילי.** דצבור לא מחייבי שום קרבן בעולם אלא במקום חטאת קבועה: **ויחיד אשם תלוי נמי.** אין חייבין אלא על ספק חטאת קבועה: **אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר.** כאן ואשם בחטאת קבועה דיחיד דכתיב בפ' ויקרא (ד) ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וכתיב והביא את קרבנו דמביא כשבה או שעירה דליתא בעולה ויורד: **ונאמר ואשמו בצבור מה ואשם.** האמור בפרשת ויקרא בחטאת יחיד הוי חטאת קבועה אף ואשמו האמור בצבור אין מביאין שום קרבן אלא במקום חטאת קבועה דאילו עשאו יחיד (ע) הוי בעולה ויורד ונאמר ואשם (בא) באשם תלוי דכתיב באשם תלוי (פ) ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם מה צבור חטאת בקבועה כלומר מה ואשמו האמור בצבור חטאתו בקבועה דגמרי מואשם דחטאת יחיד: **אף.** ואשם האמור באשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבועה לאפוקי עשה ולא תעשה שבמקדש דאין אשם תלוי בא עליו משום דהוי חטאת עולה ויורד ולא הוי חטאת קבועה (צ) (ועוד דאין אשם תלוי בא עליו).

ותרמי מפקינן מדר' יצחק בר אבדימי חדא דלצבור בחטאת קבועה דאין ב"ד חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואידך דאין אשם תלוי בא עליו אלא על ספק חטאת קבועה דאשם תלוי אפי' דיחיד אינו בא על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי ליתו ספק חטאת קבועה: **אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב כי יאשם.** דכתיב נפש כי תחטא בשגגה ושמעה קול אלה דהיינו שמיעת הקול [וכתיב או נפש אשר תגע וגו' דהיינו טומאת מקדש וקדשיו וכתיב] או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' דהיינו בטוי שפתים דכולהו בקרבן עולה ויורד וכתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה מה כי יאשם בעולה ויורד אף ואשם דכתיב באשם תלוי תהוי במקום עולה ויורד ולהוי אשם תלוי בא ואפי' על ספק חטאת שאינה קבועה: **זו היא שיבה זו היא ביאה.** דהא דכתיב ושב הכהן לא תימא ושב הכהן מבית המנוגע לביתו אלא הכי הוא ושב הכהן מביתו לבית המנוגע דהאי שיבה זו היא ביאה לבית המנוגע: **נילף ואשם מטומאת מקדש וקדשיו.** דכתיב בו (ק) או נפש אשר תגע וגו' והוא טמא ואשם דהיינו טומאת מקדש וקדשיו דהוא בקרבן עולה ויורד דחטאת שאינה קבועה הוא: **דנין ואשם ומצות ה'.** דכתיב באשם תלוי מואשמו ומצות ה' לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו דלא כתב ואשם ומצות ה': **נילף ואשם ונשיאת עון.** דכתיב באשם תלוי ולא ידע ואשם ונשא עונו וכתיב בעולה ויורד אם לא יגיד ונשא עונו והוא ידע ואשם לאחת מאלה: באשם תלוי כתיב ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה וכפר ונעלם (ר) דבר של צבור כתי' אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם (ש) הלכך אמרי' מה לצבור חטאת בקבוע' אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבועה: **מתני' אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו.** דכל הני הויין בקרבן עולה ויורד כדאמרינן לעיל דלצבור אין מביאין חטאת אלא בקבוע'. וכדין הוא דלא איבעי למיתנא דהא תנא לעיל אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואמרינן משום דבעי' לצבור בחטאת קבועה וטומאת מקדש וקדשיו הוי בעולה ויורד וה"ה על שמיעת קול ועל בטוי שפתים דלא הוי חטאת קבועה דב"ד פטור והאי דקתני הכא אין ב"ד חייבין על שמיעת קול כו' משום דבעי אפלוגי ר' יוסי הגלילי ור"ע אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל בטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו וה"ה למשיח: **והנשיא כיוצא בהן.** דליתו בקרבן עולה ויורד דברי ר' יוסי הגלילי. טעמא דר' יוסי הגלילי מפרש בגמרא: **ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן.** בקרבן עולה ויורד חוץ משמיעת קול שאין שמיעת קול חל עליו שהמלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו כדתנן במסכת סנהדרין בפרק כ"ג (דף יח.). ור"ע במשיח לא פי' במתניתין ופירש בברייתא כדאמרינן [לקמן ט.] בברייתא תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן מקרבן עולה ויורד ומביא על כולן פר כדאמרי' בסוף פירקין [ט:]: ודר"ע לאפטר ליה מפר: **גמ' והיה כי יאשם לאחת מאלה.** דלשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו קאי וקסבר ר' יוסי הגלילי כי יאשם לאחת הכי משמע כל שיש באחת כלומר כל שמצויה בכל אחת ואחת מתחייב קרבן בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן ונשיא הואיל ואינו מתחייב באחת מהן דהיינו בשמיעת קול אין מתחייב בכולן דפטור מכולן: **ואימא.** כי יאשם לאחת הכי משמע כי אפשר שיהא מתחייב אפי' באחת מהן אע"פ שאין מתחייב בכולן הוי חייב ונשיא נמי אע"פ שאינו חייב בשמיעת קול יהא חייב בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו: **אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא וכו': נאמר.** בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו:

לא

תוספות

והא אמר מר עשר מצות נצטוו במרה. [illegible]

[illegible]

תורה אור השלם

1. את כל אשר צוה יי אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יי והלאה לדרתיכם: במדבר טו כג
2. ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רפאך: שמות טו כו
3. והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה: ויקרא ה ה
4. ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית: ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא: ויקרא יד לט,מד
5. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: ויקרא ה ב

רבינו חננאל

הדר ביה מינה כמזיד דמי קמ"ל: **איפכא** שהוריית משיח לעצמו כהוריית ב"ד לצבור מנא הני מילי דת"ר בספרא אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, פי' העלם דבר מב"ד. ושגגת מעשה הקהל. אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, הלא דין הוא. פי' כן הדין הוא שלא יתחייב משיח אלא בהעלם דבר עם שגגת המעשה אע"פ שלא נכתב לאשמת העם (שייך לדף ז ע"א) צבור יוצא מכלל יחידין ומשיח יוצא מכלל יחידין מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה אף יחיד כן: [או] כלך לדרך זו נשיא יוצא מכלל יחיד. [ס"א צבור] פי' שקרבנו שעיר ומשיח יוצא מכלל יחיד [ס"א צבור] פי' שקרבנו שעיר. מה נשיא מביא בשגגת מעשה אף משיח כן. נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי. פירוש אם הורו ב"ד ועשו הקהל ונסתפק להן אם הורו אם לאו. והוא הדין אם הורו ונסתפק לקהל אי עשו אם לא לא מייתי א) קרבן צבור תלוי דכתיב ונודעה החטאה וגו' אבל כל אחד מביא אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי. פי' לקמן אוקימנן דבדי נסבה. מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח כן: [או] כלך לדרך זו נשיא מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי. פי' אשם מעילות וגזילות ושפחה חרופה ונזיר בו המפורש בפי' איזהו מקומן בשחיטת קדשים. ומשיח מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי. פי' נשיא ומשיח מייתו שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשה שלח לך ואם נפש אחת תחטא בשגגה. ותניא עלה בספרי עבודה כוכבים [illegible]

מסורת הש"ס

א) סנהדרין נו:, ב) פ"ח ל"ג, ג) [שבועות יז:], ד) [נ"ל אשמו מן אשם], ה) עירובין נא. חולין פה. יבמות ח: נדה כב: יומא ב: נזיר ה: מנחות ד, מה: כריתות ב. מכות יג., ו) כריתות כ:, ז) [שם], ח) [סנהדרין יח.], ט) כ"ש ועיין תרי"ע, י) [שמות כג], כ) [במדבר כו], ל) [במדבר כו], מ) [ויקרא ה], נ) [שם ד], ס) [שם כו], ע) נ"ל לא הי, פ) [ויקרא ה], צ) רש"ל מ"ז, ק) [ויקרא ה], ר) בפי"ל: מעלם, ש) נ"ל יאשמו.

מוסף רש"י

אין חייבין. ב"ד בהוראתם, על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. כלומר על הוראת טומאת מקדש וקדשיו, בין שהוא של עשה, כגון שנטמא בעזרה דהיינו עשה דישלחו, בין שהוא של לא תעשה, כגון נטמא בחוץ דהוראה אוסרת אל המקדש לא תבא, משום דאין מביאין פר בהוראה אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה ליחיד, אבל טומאת מקדש קרבן עולה ויורד הוא (שבועות יד.). ואין מביאין אשם תלוי. יחידים שבא לידם ספק כרת והצריכן הכתוב אשם תלוי, אין מביאין אותו על ספק טומאת מקדש, לפי שאינו בא אלא על ספק דבר שזדונו כרת ודאי חטאת קבועה (שם). שבנדה. להכי נקט נדה משום דמשכחת לה עשה, [illegible] (שם). ומביאים אשם תלוי. יחידים, דאין אשם לצבור [illegible] (שם). זו היא שיבה זו היא ביאה. לדון גזרה שוה זה מזה (יומא ב: מכות יג:). [illegible]

תוספות הרא"ש

אין חייבין על עשה ועל ל"ת שבמקדש. [illegible]

[illegible]